



Lotgenotencontact 25 maart 2024

Thema: Digitale wilsverklaring

Gast spreker: Donald van Kollem

Onze gast spreker, Donald van Kollem, stelt zichzelf voor als een expert met 30 jaar ervaring in de financiële sector en 8 jaar als schuldhulpmaatje. Door zijn werk en persoonlijke ervaringen, waaronder een niet-functionerende papieren wilsverklaring van zijn moeder, werd hij geconfronteerd met de complexiteit van zorgvragen en de beperkingen van bestaande oplossingen zoals het levenstestament. Dit leidde tot de oprichting van een non-profitorganisatie, "Voor Morgen", gericht op het informeren over wilsonbekwaamheid en het ontwikkelen van een digitale oplossing, de Digitale Wilsverklaring, om artsen en anderen te ondersteunen. Het uiteindelijke doel van Voor-Morgen is het faciliteren van een betaalbare en toegankelijke wilsverklaring voor iedereen vanaf 25 jaar, met de nadruk op het belang van vroegtijdige voorbereiding op onvoorziene medische situaties.

### **Wilsonbekwaamheid wat is dat eigenlijk?**

Wilsonbekwaamheid verwijst naar een staat, tijdelijk of permanent, waarin iemand niet in staat is om beslissingen te nemen over eigen gezondheid en verzorging. Vooraf vastgestelde wensen kunnen door een aangewezen persoon uitgevoerd worden, vastgelegd in verschillende vormen van wilsverklaringen:

- Behandelverbod: Geeft aan welke medische behandelingen men weigert.
- Niet-reanimeerverklaring: Verklaart dat men niet gereanimeerd wenst te worden bij een hartstilstand.
- Zorgwensverklaring: Specificeert de voorkeuren voor zorg en verzorgingsplaats.

Daarnaast bestaat er het euthanasieverzoek, dat uniek is omdat het een verzoek aan de arts is, die het recht heeft dit te weigeren, in tegenstelling tot de andere verklaringen die meestal worden gehonoreerd.

Wilsonbekwaamheid heeft twee primaire gevolgen:

- Medische gevolgen: De onmogelijkheid om zelf voor de eigen gezondheid te zorgen.
- Zakelijke gevolgen: Betreffen financiële en administratieve zaken die geregeld moeten worden.

Voor de aanpak van medische gevolgen bestaat in Nederland een vormvrije regeling, wat betekent dat men zelf mag kiezen hoe dit geregeld wordt, van handgeschreven notities tot digitale wilsverklaringen. Voor zakelijke gevolgen is er een duidelijke wettelijke regel: alleen met een notariële volmacht kunnen dergelijke zaken effectief en rechtsgeldig worden geregeld.



## **De beperkingen van traditionele wilsverklaringen en de oplossingen van Voor Morgen**

De vormvrijheid aan de medische kant en de diverse bestaande mogelijkheden voor wilsverklaringen brachten significante beperkingen aan het licht, die de drijfveer vormden voor de oprichting van Voor Morgen. Deze beperkingen waren niet enkel praktisch, maar ook inhoudelijk van aard. De voornaamste problemen waren:

- Praktische problemen: bijvoorbeeld wanneer een zelfgeschreven wilsverklaring op papier naar een IC werd meegenomen, waarbij de actualiteit en authenticiteit van het document in twijfel getrokken konden worden.
- Problemen met 24/7 beschikbaarheid en aanpasbaarheid van documenten.
- Een gebrek aan duidelijkheid bij veel standaardformulieren van het internet, die de complexe realiteit van individuele wensen niet volledig konden weerspiegelen.

Artsen gaven aan behoefte te hebben aan een systeem waarbij de identiteit van de opsteller duidelijk is, altijd toegang is tot de meest recente versie van de wilsverklaring, en waarbij er een historie beschikbaar is van eerder uitgesproken wensen.

Een notarieel levenstestament, hoewel het lijkt te voldoen aan vele eisen doordat het bij de notaris wordt opgemaakt, focust voornamelijk op het verstrekken van volmachten zonder diepgaand in te gaan op specifieke medische wensen.

De KNMG heeft dan ook aangegeven dat levenstestamenten niet volledig voldoen aan de richtlijnen voor medische wilsverklaringen en adviseert huisartsen om patiënten aan te moedigen aanvullende, persoonlijke wilsverklaringen op te stellen.

De digitale wilsverklaring biedt een oplossing voor veel van deze problemen waarbij de actualiteit, authenticiteit, en toegankelijkheid gewaarborgd worden. Zonder een wilsverklaring zijn er beperkingen in wat een partner of vertegenwoordiger kan beslissen over welzijn en zorg, vooral als er familieconflicten zijn. In dergelijke gevallen kan de kantonrechter een uitweg bieden.

Via de kantonrechter kan een bewindvoerder of mentor worden benoemd voor iemand die wilsonbekwaam is geworden, om beslissingen te maken over diens zorg en welzijn. Dit pad biedt een oplossing wanneer vooraf geen wilsverklaring is opgesteld, maar het is belangrijk om rekening te houden met enkele uitdagingen:

- De procedure kan tijdrovend zijn, met mogelijk een doorlooptijd tot zes maanden, door de hoge werkdruk bij de kantongerechten.
- De kosten voor de inschakeling van een arts om de wilsonbekwaamheid vast te stellen kunnen oplopen tot ongeveer 1200 euro.

Het is essentieel om te begrijpen dat alleen de betreffende persoon zelf om euthanasie kan verzoeken, en dit is alleen mogelijk wanneer men wilsbekwaam is. Deze wensen dienen vooraf schriftelijk vastgelegd en met de behandelend arts besproken te worden.



Een innovatieve service van Voor-Morgen is de mogelijkheid om een video-opname te maken waarin de persoonlijke wensen en voorkeuren duidelijk worden uitgesproken. Dit biedt zowel artsen als verzorgers extra duidelijkheid en vertrouwen, wat cruciaal is vanwege de strikte regelgeving rond euthanasie. Artsen die niet aan de wettelijke vereisten voldoen, riskeren ernstige straffen. (3-12 jaar gevangenisstraf)

Rondom het thema euthanasie en dementie bestaan er veel misvattingen, vooral verspreid via het internet, waarbij wordt gesuggereerd dat euthanasie niet mogelijk zou zijn zodra iemand dement is. Dit is echter niet correct. Euthanasie is wel degelijk mogelijk bij dementie, mits aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan. Deze voorwaarden zijn wettelijk vastgelegd en omvatten:

- Duidelijke definities van ondraaglijk en uitzichtloos lijden.
- De wens voor euthanasie moet schriftelijk worden vastgelegd.
- Deze schriftelijke wens dient jaarlijks herzien en geüpdatet te worden.
- De wens en de situatie moeten met de behandelend arts besproken worden.

Het niet of niet volledig nakomen van deze voorwaarden kan leiden tot situaties waarin een vertegenwoordiger aangeeft dat euthanasie de wens is van de patiënt, maar dit vervolgens niet uitgevoerd kan worden. De Hoge Raad heeft uitspraken gedaan die bevestigen dat euthanasie bij dementie mogelijk is, op voorwaarde dat er duidelijke en overtuigende communicatie met de behandelend arts heeft plaatsgevonden.

Voor-Morgen heeft hierop ingespeeld door de integratie van een video-opname in haar wilsverklaringen, waardoor individuele wensen en voorkeuren expliciet kunnen worden vastgelegd. Dit biedt extra zekerheid en comfort voor zowel de patiënt als de (toekomstige) behandelend arts, die mogelijk niet dezelfde persoon is als de oorspronkelijke huisarts met wie de wensen besproken zijn.

**Vraag van deelnemer:** Ik heb samen met mijn man onlangs een levenstestament opgesteld waarin alles is geregeld, en daarnaast zijn we van plan bij onze huisarts een wilsverklaring voor zorg en behandeling te maken, met details zoals niet-behandelverklaringen en palliatieve sedatie. Valt deze wilsverklaring over zorg en behandeling onder wat jullie de digitale wilsverklaring noemen? En komt dat overeen met de traditionele geschreven wilsverklaring?

**Antwoord:**

Ja, dat komt overeen. Het opstellen van een wilsverklaring bij de huisarts is nog steeds mogelijk en rechtsgeldig, maar de digitale vorm die Voor-Morgen faciliteert, biedt de volgende voordelen:

- Integratie van een video: Hiermee kunnen persoonlijke wensen duidelijk en gedetailleerd worden toegelicht, wat extra duidelijkheid verschaft aan artsen en zorgpersoneel.
- Jaarlijkse actualisering: Voor-Morgen stuurt jaarlijks een herinnering om de wilsverklaring te herzien en te bevestigen. Dit helpt om de wilsverklaring actueel te houden, iets wat bij papieren versies vaak wordt vergeten.
- Vermindering van administratieve vergissingen: De digitale wilsverklaring vermindert de kans op administratieve fouten of onduidelijkheden die kunnen ontstaan bij het handmatig bijwerken van een papieren wilsverklaring bij de arts of bij de vertegenwoordiger(s).



- Deze voordelen zorgen voor een heldere, controleerbare en altijd bijgewerkte weergave van iemands medische wensen, wat vooral van groot belang is in situaties waarin snelle en ingrijpende medische beslissingen genomen moeten worden.

Voor-Morgen raadt aan om de digitale wilsverklaring toe te voegen aan het medische ID op je telefoon, zodat in noodsituaties jouw wensen snel bekend zijn. Als je niet zeker weet hoe je dit doet, volg dan deze stappen:

1. Open het medische ID op je telefoon.
2. Ga naar het onderdeel 'Medische aantekeningen'.
3. Vermeld hier dat je een wilsverklaring hebt. Dit maakt het zichtbaar voor hulpverleners.
4. Zorg ervoor dat je instelt dat deze informatie gedeeld wordt bij noodgevallen, ook als je telefoon vergrendeld is.

Door deze stappen te volgen, zorg je ervoor dat jouw wensen altijd toegankelijk zijn voor hulpverleners, dag en nacht, in tegenstelling tot documenten, bij het Centraal Levenstestamentenregister, die alleen tijdens kantooruren beschikbaar zijn. Dit maakt de digitale wilsverklaring een praktische en waardevolle aanvulling op een notariële volmacht.

**Vraag van een deelnemer:** U heeft iets opgetuigd voor huisartsen. Is dit niet iets wat huisartsen zouden moeten aanbieden? Bent u een commerciële organisatie met een winstoogmerk? U berekent namelijk wel kosten.

**Antwoord:**

De digitale wilsverklaring is ontworpen om iedereen te ondersteunen: de opsteller (de patiënt), de vertegenwoordiger en de huisarts, met een focus op juridische aspecten. De initiatiefnemers achter dit project hebben gekozen voor een bv (besloten vennootschap) structuur, niet met het doel om winst te maken, maar vanwege de persoonlijke aansprakelijkheidsbescherming die het biedt. Dit was een praktische keuze gezien de potentiële juridische risico's die kunnen ontstaan uit de aard van de dienstverlening.

De digitale wilsverklaring kent eenmalige kosten van 19 euro en een abonnement van 2 euro per maand voor veilige cloudopslag in Nederland. Bij meer dan 10.000 gebruikers overweegt Voor-Morgen een stichtingsmodel en mogelijk lagere kosten. Het is aan de patiënt om te kiezen voor deze dienst, een papieren versie, of de notaris, die doorgaans 500-600 euro rekent. De NVVE vraagt ongeveer 25 euro. Dit initiatief is betaalbaar en praktisch, en biedt een oplossing voor minder dan de kosten van een bos bloemen per jaar. Helaas heeft de Nederlandse overheid het nog niet zo goed geregeld als in sommige andere landen. Hier in Nederland wordt deze verantwoordelijkheid nog aan het individu overgelaten.

**Opmerking van de voorzitter:**

Als patiëntenvereniging bieden we geen advies over hoe testamenten of wilsverklaringen geregeld moeten worden. We brengen alleen alle opties en moderne ontwikkelingen in beeld, zonder sturende adviezen te geven. Het gesprek met je eigen huisarts blijft centraal staan.

Donald vult aan dat zijn aanwezigheid niet bedoeld is om digitale oplossingen te promoten, maar om bewustzijn te creëren over nieuwe opties die beschikbaar zijn gekomen. Net zoals de introductie van



Spotify, streamen en WhatsApp enkele jaren geleden, bieden nieuwe digitale vormen nieuwe keuzes. Er zijn steeds meer notarissen die dit expliciet opnemen en huisartsen die hun patiënten hierop attenderen. De beslissing om er gebruik van te maken ligt bij het individu; het is geen verplichting.

**Vraag van een deelnemer:** Zijn alle huisartsen en ziekenhuizen hier al mee bekend? En wordt dit door alle huisartsen en ziekenhuizen geaccepteerd?

**Antwoord:** Nog niet alle huisartsen en ziekenhuizen zijn bekend met de digitale wilsverklaring. De VVAA ondersteunt het, maar meer bekendheid is nodig. Het initiatief, dat zowel tijd bespaart voor huisartsen als relevant is voor een brede doelgroep, wordt nu breder gepromoot door middel van flyers.

**Vraag van een deelnemer:** Stel dat je het aanschaft, volgt er dan een soort stappenplan op de website?

**Antwoord:** Bij aanschaf van de digitale wilsverklaring biedt de website een stappenplan en een voorbeeld van een volledig uitgewerkte wilsverklaring die gratis te downloaden is. Dit helpt gebruikers te begrijpen hoe het proces werkt. Er zijn standaard drie wilsverklaringen en een euthanasieverzoek beschikbaar, waaruit gebruikers kunnen kiezen. In geval van tegenstrijdige documenten, zoals een digitaal en een papieren document, ontstaat er een probleem omdat beide rechtsgeldig zijn. De opsteller heeft de verantwoordelijkheid om aan te tonen welke versie de laatste is, wat in het digitale tijdperk makkelijker te bewijzen is.

**Vraag/opmerking van een deelnemer:** ik vind het belangrijk om regelmatig met mijn huisarts in gesprek te gaan over persoonlijke grenzen in zorgbeslissingen. Hoe komt dit terug bij het gebruik van een digitale wilsverklaring in vergelijking met de standaardpraktijk waarbij zulke beslissingen in het dossier van de huisarts worden vastgelegd?

**Antwoord:** Een zelfgeschreven wilsverklaring kan aan de huisarts worden gegeven, die het waarschijnlijk in je digitale dossier zal opnemen. Het onderscheid met een digitale wilsverklaring is dat je na het opstellen een download krijgt die je naar je huisarts mailt. Deze verklaring bevat jouw specifieke wensen en behandelvoorkeuren. Na het mailen maak je een afspraak met je huisarts om je wensen te bespreken. Tijdens deze afspraak bevestig je wat je wel en niet wilt qua behandeling en verzorging, en controleer je of dit correct in de verklaring staat. Zodra de huisarts bevestigt dat je wensen duidelijk zijn opgenomen, wordt de digitale verklaring in je dossier opgenomen. Bij aanpassingen log je in, wijzig je je wilsverklaring, en mail je een nieuwe versie naar je huisarts, die het toevoegt aan je dossier. Dit proces elimineert de noodzaak voor fysieke documenten en zorgt ervoor dat je wilsverklaring altijd toegankelijk en up-to-date is in de cloud, zowel voor jezelf, je vertegenwoordigers als je huisarts.

**Vraag van een deelnemer:** is het zinvol in je digitale wilsbeschikking te vermelden dat alle ander beschikkingen (papieren) niet van toepassing zijn?

**Antwoord:** Er zijn nu al notarissen die vermelden in hun levenstestament dat het opstellen van een digitale wilsverklaring de notariële volmachten niet intrekt. Er wordt benadrukt dat een digitale wilsverklaring de notariële volmacht niet tenietdoet.

Deze volmacht geeft slechts de mogelijkheid om namens iemand te handelen, terwijl de specifieke wensen **over de behandeling** in de digitale wilsverklaring worden vastgelegd.



**Vraag van een deelnemer:** Hoe werkt het met een digitale wilsverklaring als de huisarts afwezig is, bijvoorbeeld op vakantie, en er dringende zaken zoals euthanasieverzoeken geregeld moeten worden?

**Antwoord:** Allereerst heb je het bewijs dat er overlegd is, omdat dit in het dossier van de huisarts staat. Als de huisarts er niet is, kan de vertegenwoordiger in het dossier kijken en de geschiedenis en besproken punten zien. Voor situaties waarin de patiënt niet met de huisarts heeft kunnen spreken en zijn wilsbekwaamheid onbekend is, biedt het toegevoegde filmpje in de digitale wilsverklaring uitkomst, waarin de patiënt zijn wensen uitspreekt voor specifieke situaties.

**Vraag:** En in het geval van een spoedopname in het ziekenhuis?

**Antwoord:** Bij een spoedopname gebruikt het ambulancepersoneel de noodknop om de vertegenwoordiger te alarmeren. De vertegenwoordiger kan dan, gebaseerd op de wensen van de patiënt direct communiceren met het ziekenhuis over de voorkeuren, zoals niet reanimeren. Tegelijkertijd kan de vertegenwoordiger de digitale wilsverklaring als pdf vanuit zijn telefoon naar het ziekenhuis mailen, wat vooral bij spoedgevallen cruciaal is. Papieren documenten zijn onpraktisch voor ziekenhuizen; digitaal is makkelijker en altijd toegankelijk. Krijg je een nieuwe arts dan is een digitale wilsverklaring extra waardevol vanwege de eenvoudige overdraagbaarheid.

### **Regie over je eigen leven**

Met een schriftelijke wilsverklaring behoud je de regie over je leven ook als je wilsbekwaam bent geworden. Je wijst vertegenwoordiger aan en legt je wensen voor verzorging en behandeling vast in wilsverklaringen. Zorg ervoor dat je zo duidelijk en gedetailleerd mogelijk bent over je specifieke wensen. Bespreek deze met je (huis)arts en vertegenwoordigers, en update ze jaarlijks.

Donald meldt nog dat men altijd bij hen terecht kan met vragen en opmerkingen. Zij helpen graag bij het realiseren van je wilsverklaring. Je kunt contact opnemen via [contact@voor-morgen.nl](mailto:contact@voor-morgen.nl), of door te bellen naar 085-303 6425 of 0653 450 542.

[Website Voor-Morgen](#)